

Het realisme van de ADV-politiek

Citation for published version (APA):

Douben, N. H. (1986). Het realisme van de ADV-politiek. *Maandschrift Economie*, 50(1), 1-3.

Document status and date:

Gepubliceerd: 01/01/1986

Document Version:

Uitgevers PDF, ook bekend als Version of Record

Please check the document version of this publication:

- A submitted manuscript is the version of the article upon submission and before peer-review. There can be important differences between the submitted version and the official published version of record. People interested in the research are advised to contact the author for the final version of the publication, or visit the DOI to the publisher's website.
- The final author version and the galley proof are versions of the publication after peer review.
- The final published version features the final layout of the paper including the volume, issue and page numbers.

[Link to publication](#)

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal.

If the publication is distributed under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license above, please follow below link for the End User Agreement:

www.tue.nl/taverne

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at:

openaccess@tue.nl

providing details and we will investigate your claim.

Het realisme van de ADV-politiek

De afgelopen vijf jaar is er in verschillende Westeuropese landen een min of meer heftige discussie gevoerd over de zegeningen – of het kwaad – van de arbeidsduurverkorting. Ook in het Nederlandse taalgebied is een verbale strijd geleverd, maar bovenal werden de sociale partners er in hun dagelijkse contacten mee geconfronteerd. Meer arbeidsduurverkorting zou toch bij een adequate herbezetting tot meer werkgelegenheid moeten leiden. Zo eenvoudig als het rekensommetje is, zo weerbarstig bleek echter de economische toepassing ervan te zijn. Verschillende breukvlakken deden zich namelijk voor bij het passeren van de beslissingspunten die op deze weg onvermijdelijk aanwezig zijn. We vragen ons nu wel eens af of dit vooral te wijten is geweest aan een gebrek aan consensus tussen de sociale partners – inclusief de overheid – of dat hier meer fundamentele relaties in het spel zijn. Relaties die zo bepalend zijn, dat de eenvoudige rekensom niet opgaat.

Het denken en discussiëren over arbeidsduurverkorting werd aangezwengeld door de deelnemers aan het *macro*-economische debat. Dat zegt op zich al heel wat. In de *macro*-economische theorieën en in het daarvan afgeleide *macro*-economische beleid, wordt immers gewerkt met definities en begrippen die het ‘grote gemiddelde’ als uitgangspunt nemen. In plaats van detaillering en specifieke situaties te belichten, gaat het daarbij veelal om verhoudingen en verbanden die erg globaal worden gehouden. Zolang er geen belangrijke veranderingen in de structuur van de economie optreden, kan heel vaak uitstekend met deze redeneer-constructies worden gewerkt. Zij hebben vaak inzichten mogelijk gemaakt die bij bestudering van een *micro*-economisch verschijnsel niet tot ons bewustzijn zouden zijn doorgedrongen. Maar zoals overall is ook een zekere beperktheid aan de *macro*-economische benadering te onderkennen. De veranderende samenstelling van de *macro*-economische gemiddelden hoeft in de cijfers die over het verloop van een aantal variabelen worden weergegeven, niet te blijken. Hierdoor bestaat de kans dat iets anders gemeten wordt dan in de realiteit zich voltrekt. Door het globale karakter van de theoretische onderbouwing kan dit (interpretatie)gevaar worden vergroot.

Een ander aspect is, dat in de politieke discussie net als in de algemene theorie, een voorkeur bestaat voor eenvoudige generalisaties. Eenvoud mag dan het kenmerk van het ware zijn, het gevaar dreigt hier wel, dat er ook een zekere mate van oversimplificatie mogelijk wordt. Door op deze manier de ‘kern van de zaak’ te presenteren, is nog lang niet gezegd dat daarmee ook de oplossingsmogelijkheden dichterbij zijn gebracht.

Hier komen we ook weer een breukpunt tegen dat vraagt om een verstandige en omzichtige passage.

Verder heeft bij de praktische discussie en de 'theorievorming' betreffende de arbeidsduurverkorting meegespeeld dat in het vlak van de concrete maatregelen er een voorkeur bestaat voor *uniforme* regels. Daarom is onder het motto van 'gelijke monniken gelijke kappen' getracht de arbeidsduurverkorting over de hele linie doorgevoerd te krijgen.

Intussen heeft in verschillende landen zich een kentering in de economische ontwikkeling voorgedaan. En binnen een en hetzelfde land werd de economische opleving niet overal gelijktijdig in regio en sector merkbaar. Afhankelijk van o.a. de internationale oriëntatie en de overcapaciteit kwam in de ene sector de opleving eerder tot uiting dan in de andere. Het traditioneel bekende patroon van een *ongelijkmatige* economische ontwikkeling en groei werd ook nu weer realiteit. Deze verschillen in ontwikkelingsnelheid per sector begonnen zelfs zulke proporties aan te nemen, dat er al gesproken werd van het ontstaan van een duale economie. Daarmee begon tevens het verzet tegen een algemene arbeidsduurverkorting te groeien, omdat de fricties juist ook op de arbeidsmarkt tot uitdrukking begonnen te komen. Door de structuur van de economische ontwikkeling werden de onevenwichtigheden op de arbeidsmarkt geleidelijk aan beter zichtbaar.

Deze onevenwichtigheid betreffende de vraag naar en het aanbod van arbeid kan worden gezien als een weerspiegeling van het heterogene karakter van veel economische variabelen. Wat in de algemene economische theorie niet nader wordt gespecificeerd als onderscheiden elementen van een macro-economische variabele, doet zich in de praktijk voor als een mengelmoes van min of meer te aggregeren grootheden. Maar juist op dat min of meer komt het aan. Zo heeft bij de praktische uitwerking van de arbeidsduurverkorting van meet af aan de frequentieverdeling van de ondernemingen gerangschikt naar het aantal werknemers een ondergeschikte rol gespeeld. Toch kan heel gemakkelijk worden afgeleid uit voorhanden statistisch materiaal, dat het aantal ondernemingen met een beperkt aantal werknemers zeer groot is. Hier levert arbeidsduurverkorting – en tegelijkertijd herbezetting – grote organisatorische problemen op. Derhalve zullen uniforme regels en toepassingen zeer uiteenlopende gevolgen hebben voor het functioneren van concrete ondernemingen. Daarnaast blijkt de arbeidsmarkt uit heel wat (gescheiden) deelmarkten te bestaan die ieder hun eigen relatieve schaarste-verhoudingen kennen. Ook is door de loop der dingen duidelijk geworden dat algemene herverdeling van arbeid in bepaalde sectoren betekent het onvervuld *blijven* van toch al moeilijk vervulbare vacatures. Arbeidsduurverkorting levert onder dergelijke omstandigheden alleen maar grotere spanningen op en het uitblijven van een verwijding van de knelpuntsfactor in de specifieke arbeidsmarkt. Een verruiming van het aanbod van specifieke soorten arbeid gaat immers niet snel als hiervoor een zekere mate van opleiding, scholing en ervaring worden vereist. Evenzeer zal uit het grote reservoir van (langdurig) werklozen maar een zeer klein deel in aanmerking komen voor het bezetten van vrijgekomen arbeidsplaatsen.

Nu het erop lijkt dat arbeidsduurverkorting op uniforme wijze en in hoog tempo alleen via een rekenkundige abstractie tot meer werkenden leidt, heeft o.a. de Nederlandse minister van Sociale Zaken en Werkgelegenheid hieruit de conclusie getrokken

dat het verstandiger is om niet alle kaarten op dit middel te blijven zetten. Bovendien is er de dreiging van looneisen op deelmarkten van de arbeidsmarkt waar de schaarste duidelijk groter wordt. Verhoging van de arbeidskosten in zijn algemeenheid is geen aantrekkelijke zaak voor een bewindsman die toch moet staan voor meer arbeidsplaatsen. Deze werkplekken zullen daar moeten komen waar ook velen van de langdurig werklozen een taak kunnen vervullen. Dat vereist eerder verschillen in sectorale groei van de produktie dan algemene arbeidsduurverkorting.

Het realisme van de arbeidsduurverkorting is geleidelijk aan blijktbaar tot zijn ware proporties teruggebracht, ondanks het feit dat de rekenaars blijven volharden in hun ongegrond vertrouwen in dit middel. Helaas is het uitwerken van eenvoudige reken-sommen een gemakkelijker bezigheid dan het wezenlijk aanpakken van de massale werkloosheid.

Prof.dr. N.H. Douben